

İçimizdeki İnsan

– Ali R.MALKOÇ · 31 Ocak 2026

Haberleri izliyoruz, olayları gözlemliyoruz. Belgesellerle geziyoruz. Bazen sosyal, bazen teknik içerikli videoları takip ediyoruz. Tüm güzellik ve çirkinliklerden anında haberdar oluyoruz. Bizde oluşan izlenim ve algı olumlu da olsa, olumsuz da olsa, bu bir insan ürünü, insan tercihi ve insan iradesinin yansımasıdır. Güzellikler içimizi ısıtarak alkışı hak ederken, olumsuzluklar moralimizi bozmaktadır. Bu kadar vahşileşebilen, duyarsız ve tutarsız davranabilen bir canlı türü de “insan” olarak tanımlanıyorsa eğer; “ben neyim o zaman?” diye şaşkınca sorular zinciri üretebiliyoruz.

Uzunca bir süredir okuma ve yazma uğraşımında yoğunluğu azaltmıştım. Teknik ve üretim odaklı bir konuyu önceliklerim arasına almıştım. İstedğim mesafeyi alınca, yazı dünyasına tekrar döndüm. Yazarak, tespit ve önerilerimizi sunarak, çok bir şeyi değiştirememiş olsak da çözümün bir parçası olmak, her zaman bize, “olması gereken pozitif insan tavrını” hatırlatacaktır.

Kim ne derse desin, nasıl yorumlarsa yorumlasın; içimizdeki insana henüz ulaşamadığımızı, onu keşfedemediğimizi belirtmek zorundayım. Bilim, kültür, sanat, zanaat, maneviyat, felsefe, edebiyat, müzik, teknoloji, doğa, tarım, metodolojiyle barışık ve yoğrulmuş; ulaşılabilir, kabul edilebilir, sürdürülebilir, ölçülebilir, denetlenebilir, doğal bir yaşamın öznesi, en azından bir parçası olmak, insani bir yükümlülüktür. Ulaşılması gereken insanîyet makamı; ruh, beden, irade ve bilincimizin çok daha üzerinde bir konumdadır. Bunları da kapsar ama hiçbirini yalnız başına onu temsil edemez. İnsani değerler ve bize önerdiği yüce makam nedir o zaman?...

Matematiksel ve somut olarak bir tanım ortaya koyup; alt ve üst sınırını çizmek mümkün değildir elbette. Kişilerin algı ve donanımlarıyla belirginleşecek ve kişiye hedef tayin edecektir. Yine de ipuçlarını vermek gerekirse; insani davranış, karakter, duygu ve düşüncenin niteliklerini, edebi bir dille çözümlenmeye çalışalım.

İşte o yüce makamın meyvesi; vermek istediğindir, verebildiğindir, veremediğindir bazen. Özleminde yaşayandır. Hasretini çektiğindir. Hayalini kurduğundur. Yüreğini hoplatan bir ritimdir. Bazen de şükürdür doyuma nokta koyan. Bazen sabırdır, beklentiye sınırlayan. Paylaşabildiğindir, boğazında düğümlenendir, yarım kalan türküdür, gizli bir aşkıdır. Yol haritanı şekillendirendir. Ve bıraktığın mirastır. Hak etmediği şeye talip olanlar, hak ettiklerini de gereğince değerlendiremeyeceklerdir.

Bir Kızılderili atasözünde şöyle bir vurgu vardır. Topluluk, göçebe halinde ilerlerken, kabile reisi düşünür, telaşlanır ve şu komutu haykırır: “Durun, O kadar hızlı gittik ki, ruhlarımız geride kaldı. Biraz soluklanalım, ruhumuz bize yetişsin, buluşalım devam ederiz.” Evet biz de aynen bu tekrarı, bu çelişkiyi mi yaşıyoruz acaba? Hangi alanda ileri gittik, neleri ihmal ettik, hangi değerleri geride bıraktık?... Her insan, kendi ölçeğinde bir liste hazırlamasında yarar var.

İletişim, ilgi, bilgi, nezaket, hassasiyet, duyarlılık kaybı; insanları özünden ve mayasından uzaklaştırmıştır.

Uydurulmuş bir din ile uyutulmuş, siyasetle avutulmuş, maddiyatla kandırılmış, gösterişle tatmin olmuş, güç ile korkutulmuş, yalanlarla devşirilmiş, zevk ile oyalanmış; bir gezegen yaşamının, garip

canlılarız aslında.

Ölçümüz, öngörümüz, özlemimiz, sığınağımız ve durağımız: Bilim, mantık, etik, estetik, vicdan, ahlâk ve adalet ile yoğrulmuş, doğal bir yaşam arayışıdır. Ve bu arayış; tüm insanlığın kapsayıcı ortak özlemi ve dili olmalıdır.

Grup aidiyeti, kimlik arayışı, çıkar ve keyif amaçlı örgütlenmeler ve inanç sığınakları; lokal anestezi gibi, kısmi ve geçici bir uyuşturma, rehabilitasyon ve umut ışığı sağlasa da uzun vadede büyü bozulmakta, insanlar hüsrana sürüklenmektedir. İnsanların bireysel, grupsal ve toplumsal tercihlerinde farklılıkların olması gayet doğaldır. Biri diğerine engel değildir. Önemli olan en üst birliktelik ilkelerinde buluşabilmektir.

Daha iyisi keşfedilip uygulanana kadar; şimdilik en ideal ve insana yaraşır toplumsal mutabakat ve yönetim şekli; evrensel kazanılmış haklara saygılı, hukuku her şeyin üstünde tutan, anayasal, demokratik, laik, katılımcı, çoğulcu, sosyal adaletçi, hukuk devletidir. Suç, ceza, delil ve hükümde kanunilik, ancak böyle bir düzende gerçek olur. Bireyin hukuk güvenliği, hukuki belirlilik ilkesiyle garantilenir. Hak ve hakikat merkezli bağımsız-tarafsız yargı, erkler ayrılığının bir ögesi olur. İşte bu tanımlama, uygulama, özlem ve bilinç; tabandan tavana doğru yayılmadığı için kâğıt üzerinde kalan, kendine bile bir faydası olmayan mitolojiye dönüşmektedir.

Önce içimizdeki insanı keşfedip, onunla barışacağız. Diğer tüm canlılara da empatiyle yaklaşacağız. Doğayla iç içe, holistik kültür ve perma kültürün atmosferinde yaşayacağız. Üretene saygı duyacağız. Gözyaşını dikkate aldığımız gibi, alın terini de önemseyeceğiz.

Doğru, dürüst, mert, cesur, bilgili, adil ve çalışkan insanların çoğunlukta olduğu toplumlarda, kurtarıcı kahramanlara ihtiyaç yoktur. Çünkü bireyler, sorumluluk bilinciyle, bir sistem içerisinde dayanışmayla hareket ederler.

Sahte kurtarıcıların objesi, figüranı ve mezesi olmamak; işte böyle bir bilinçle ayağa kalkmakla mümkündür. Bunu ben seksen defa tekrar edeceksem, daha fazla önemseyenler bu oranı artırabilirler. "Senden yana olanın da, sana karşı olanın da bir değeri yok; seni anlamadıkça" diyor Özdemir Asaf. Haksız da değil hani.

İçimizdeki hakiki insanın, oyun kurucu iradeye dahil olması özlem ve dileğiyle.

Samsun, 31.01.2026

Ali Rıza Malkoç

arm.web.tr